

СТАЛА ЕКОНОМІКА

УДК 339.9:330.34

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.13966351>

Формування соціально-економічних рамок досягнення інтелектуальної безпеки нації на тлі процесів децентралізації в Україні

Кошовий Богдан-Петро Олегович

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри демографії, трудових відносин і соціальної політики ЗВО «Львівський університет бізнесу та права», <https://orcid.org/0000-0001-8550-0028>

Прийнято: 02.08.24 | Опубліковано: 02.09.24

Анотація. Метою цієї статті є дослідження впливу децентралізації на формування соціально-економічних рамок для забезпечення інтелектуальної безпеки національного рівня в Україні. У сучасних умовах глобалізації та посилення інформаційних загроз інтелектуальна безпека набуває особливої ваги. У статті аналізується, як процес децентралізації може сприяти покращенню управління інтелектуальними ресурсами на регіональному рівні, розкриваються потенційні ризики, пов'язані з фрагментацією зусиль у цій сфері. Визначено, що децентралізація може забезпечити більшу гнучкість місцевих органів влади у відповідях на загрози інтелектуальній безпеці, водночас створюючи необхідність удосконалення координації між центральною та місцевою владою для досягнення узгоджених результатів.

Методи дослідження включають системний аналіз літератури, порівняння існуючих підходів до управління інтелектуальною безпекою в умовах децентралізації, а також методологію прогнозування наслідків

реформ децентралізації на регіональному та національному рівнях. Основна увага зосереджена на міждисциплінарних підходах, які поєднують економічний, соціальний і безпековий аспекти в дослідженні.

Результати дослідження показують, що децентралізація в Україні має потенціал для зміцнення інтелектуальної безпеки шляхом залучення місцевих громад до управління освітніми та інноваційними ресурсами. Однак, водночас виявлені ризики, що пов'язані з нерівномірним розвитком інтелектуальних ресурсів у різних регіонах та недостатньою координацією зусиль на національному рівні. У статті пропонуються рекомендації щодо покращення управлінських механізмів для зменшення цих ризиків.

Висновки підкреслюють необхідність впровадження проектного підходу в управління інтелектуальною безпекою, що дозволить інтегрувати ресурси та зусилля різних рівнів управління. Такий підхід забезпечить підвищену гнучкість і адаптивність до нових викликів, зокрема в умовах глобалізації та децентралізації.

***Ключові слова:** регіональне управління, інформаційні загрози, управління ресурсами, інноваційні стратегії, проектний підхід.*

Formation of the socio-economic framework for achieving intellectual security of the nation against the background of decentralization processes in Ukraine

Bohdan-Petro Oleh Koshovyi

Ph.D. in Economics, Associate Professor, Associate Professor, Department of Demography, Labor Relations, and Social Policy, Institute of higher education “Lviv University of Business and Law”, <https://orcid.org/0000-0001-8550-0028>

***Abstract.** The aim of this article is to explore the impact of decentralization on the formation of socio-economic frameworks for ensuring national-level intellectual security in Ukraine. In the modern context of globalization and increasing*

information threats, intellectual security becomes particularly important. The article analyzes how the decentralization process can contribute to improving the management of intellectual resources at the regional level, highlighting potential risks associated with the fragmentation of efforts in this area. It is determined that decentralization can provide greater flexibility for local authorities in responding to intellectual security threats, while also creating the need to enhance coordination between central and local authorities to achieve consistent results.

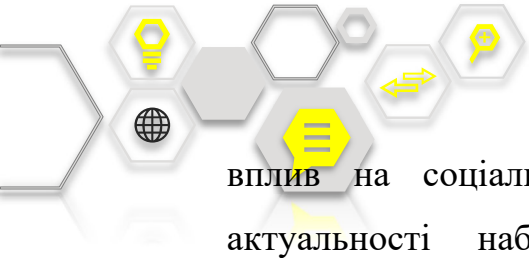
The research methods include a systematic analysis of the literature, a comparison of existing approaches to intellectual security management in decentralization conditions, and a methodology for forecasting the consequences of decentralization reforms at the regional and national levels. The primary focus is on interdisciplinary approaches that combine economic, social, and security aspects in the study.

The results of the study show that decentralization in Ukraine has the potential to strengthen intellectual security by involving local communities in the management of educational and innovation resources. However, risks associated with uneven development of intellectual resources in different regions and insufficient coordination efforts at the national level were also identified. The article offers recommendations for improving management mechanisms to mitigate these risks.

The conclusions emphasize the necessity of introducing a project-based approach to managing intellectual security, which will allow for the integration of resources and efforts at various levels of governance. This approach will ensure increased flexibility and adaptability to new challenges, particularly in the context of globalization and decentralization.

Keywords: *regional governance, information threats, resource management, innovation strategies, project-based approach.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Процеси децентралізації, які активно впроваджуються в Україні, викликають значний науковий інтерес через їхній

вплив на соціально-економічні аспекти розвитку держави. Особливої актуальності набуває питання інтелектуальної безпеки в умовах децентралізації, оскільки цей процес торкається важливих сфер національної безпеки, включаючи освіту, культуру, наукові дослідження, та інформаційний простір. Проблема полягає в необхідності чіткого розуміння, як децентралізація може сприяти досягненню інтелектуальної безпеки, а також які ризики вона створює в цьому контексті. Важливість цього питання полягає в тому, що у сучасному глобалізованому світі інтелектуальні ресурси стають однією з ключових складових національної конкурентоспроможності та безпеки, що визначає потребу в їх захисті та розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати багатьох сучасних досліджень демонструють позитивний вплив децентралізації на розвиток регіонів та забезпечення економічної стабільності (І. В. Засторожнікова, 2021; П. С. Ткаченко, 2020). У роботах вітчизняних та закордонних науковців розглядаються питання розподілу владних повноважень, бюджетної децентралізації та їх впливу на місцевий розвиток (А. Smith, 2019; М. О. Соловйов, 2022). Проте, незважаючи на зростаючу кількість досліджень у цій сфері, питання впливу децентралізації на інтелектуальну безпеку залишається недостатньо вивченим. Особливо це стосується аспектів забезпечення інформаційної безпеки та підтримки інноваційної діяльності на місцевому рівні в умовах децентралізації (R. Williams, 2021). Тому ця стаття має на меті заповнити ці прогалини та розглянути нові підходи до управління інтелектуальною безпекою в умовах децентралізації.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасні дослідження децентралізації в Україні та за кордоном в основному зосереджені на питаннях економічної ефективності, перерозподілу фінансових ресурсів та надання публічних послуг. Проте, дослідження впливу децентралізації на інтелектуальну безпеку, зокрема в контексті освіти, інновацій та інформаційної безпеки, не отримало належної уваги. У цьому контексті залишаються нерозв'язаними такі аспекти, як роль місцевих органів

влади в підтримці інтелектуальних ресурсів, зокрема інноваційної активності та захисту інформації, що потребує додаткових досліджень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цієї статті є визначення соціально-економічних рамок, у яких може бути забезпечена інтелектуальна безпека нації в умовах децентралізації, та аналіз викликів і можливостей, що виникають у цьому контексті. Дослідження зосереджене на розробці теоретичних підходів до управління інтелектуальними ресурсами на регіональному рівні, а також на визначенні ризиків, пов'язаних із фрагментацією управлінських зусиль у сфері інтелектуальної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Децентралізація, як процес делегування повноважень від центрального уряду до місцевих органів влади, має значний вплив на інтелектуальну безпеку держави. З одного боку, децентралізація призводить до посилення інтелектуальної безпеки за рахунок кращого розуміння місцевими органами влади потреб та проблем своїх громад, а також за рахунок більшої гнучкості та оперативності у реагуванні на інтелектуальні загрози.

З іншого боку, децентралізація несе в собі певні ризики для інтелектуальної безпеки. Зокрема, децентралізація призводить до фрагментації та неузгодженості зусиль у сфері інтелектуальної безпеки, а також до ослаблення централізованого контролю над ключовими активами та інфраструктурою.

Децентралізація стає все більш важливим елементом сучасного управління державою, особливо в контексті зміцнення інтелектуальної безпеки. За останні роки було помічено зростання загроз кібербезпеці, інформаційні атаки, втручання у виборчі процеси та інші форми кіберзагроз, що суттєво впливають на стабільність держави. Децентралізація є ефективним інструментом у забезпеченні інтелектуальної безпеки шляхом підвищення рівня гнучкості та реагування на загрози на місцевому рівні, покращення співпраці між центральними та місцевими органами влади, а також розвитку

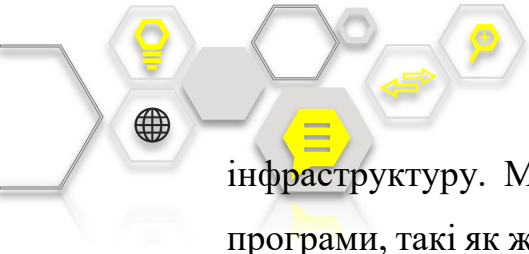

місцевих механізмів контролю та захисту важливих інформаційних ресурсів [1].

Децентралізація, як ключова складова реформування державного управління, суттєво змінює соціально-економічне підґрунтя для досягнення інтелектуальної безпеки нації [2]. У цьому контексті важливо дослідити, яким чином процеси децентралізації впливають на формування ефективного соціально-економічного середовища, яке, в свою чергу, є необхідною умовою для забезпечення стабільності та розвитку інтелектуальної безпеки на рівні держави у парадигмі сталого розвитку.

Сучасні держави стикаються з глобалізованим світом, який характеризується складними викликами. Глобалізація означає, що ринки капіталу та кваліфікованої робочої сили є міжнародними, а значна частина виробництва організована на основі транснаціональних ланцюгів поставок. Розвиток інформаційних технологій означає, що дедалі більша частка виробництва є наукомісткою та «вільною». Міжнародні моделі спеціалізації та мобільність навичок призводять до зростання нерівності всередині країн, оскільки вигоди від зростання отримують групи з найвищими доходами, хоча міжнародна нерівність зменшується в міру того, як працівники в країнах, що розвиваються, вириваються з бідності [3, с. 3].

Децентралізація ініціює підвищення ефективності надання публічних послуг населенню, в тому числі тих, які є важливими для конкурентоспроможності, зростання та справедливості. Дійсно, програми державних видатків є важливими компонентами державної політики, спрямованої на забезпечення справедливого перерозподілу та рівності можливостей. Державні програми зазвичай включають: важливі державні послуги, що надаються громадянам, такі як освіта та охорона здоров'я; цільові трансфери, такі як соціальна допомога; трансфери в натуральній формі, такі як догляд за дітьми та людьми похилого віку; а також послуги з працевлаштування та професійної підготовки. Уряди регіонів разом з місцевими органами влади беруть на себе основну частину витрат на

інфраструктуру. Місцеві органи влади також забезпечують деякі соціальні програми, такі як житло та транспорт для малозабезпечених, а також програми догляду за дітьми та людьми похилого віку. Регіони, як правило, мають доступ до дискреційних джерел доходів. Місцеві органи влади мають менш стабільні джерела доходів і мають обмежену свободу дій у витрачанні коштів на інфраструктурні програми [3, с. 4].

І. В. Засторожнікова в своїй роботі [4, с. 61] визначає термін «децентралізація» як процес, що передбачає делегування повноважень щодо вирішення місцевих проблем з центральних державних органів до органів місцевого самоврядування, а також надання їм власних фінансових ресурсів для самостійного вирішення цих питань. Ефективна децентралізація державного управління є результатом переосмислення сутності, функціоналу та особливостей взаємодії на різних рівнях публічних політик, включаючи загальнонаціональний, регіональний і місцевий рівні [5, с. 90].

Для оптимізації своєї діяльності у зв'язку з національними і глобальними викликами та тенденціями держава постійно удосконалює свій апарат, змінюючи параметри адміністративно-територіального устрою. При цьому враховується баланс між ефективністю організації влади та історичними, економічними, географічними, демографічними особливостями. Основними трендами, що визначають необхідність реформування місцевої влади, є демографічні зміни та розвиток технологій. Їхніми наслідками є внутрішня та зовнішня міграція, посилення урбанізації, старіння населення, збільшення податкового навантаження, зростання управлінських витрат при одночасному розширенні можливостей для надання публічних послуг дистанційно [6, с. 4].

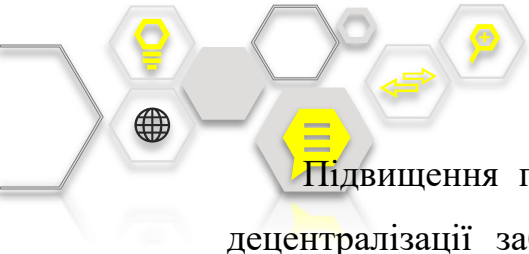
До середини ХХ століття більше половини населення Європи та Північної Америки були зайняті в сільському господарстві, але його інтенсифікація суттєво змінила структуру зайнятості. Нині ця частка у США та Канаді становить 4%, у розвинених країнах Європи – 6%, у Польщі – майже 10%. За таких показників потреба в робочій силі, зайнятій у сільському господарстві, не перевищує 10% активного населення сільської місцевості. Україна має

потенціал досягти подібного рівня зайнятості досить швидко. Починаючи з 1991 року, кількість сільського населення зменшилася на більше як 2,5 мільйона осіб, а кількість сільських населених пунктів зменшилася на більше як 348 одиниць [6, с. 4].

Децентралізація, як процес передачі влади та відповідальності від центрального уряду до місцевих органів управління, ґрунтується на ряді ключових принципів. Серед них важливе значення має підвищення автономії місцевих органів, що дозволяє їм самостійно приймати рішення відповідно до потреб своїх територій. Делегування повноважень та фінансова децентралізація сприяють більш ефективному управлінню на місцевому рівні та забезпеченню фінансової стабільності. Участь громади та забезпечення прозорості та відкритості у процесах управління є також важливими складовими децентралізації. В контексті інтелектуальної безпеки, яка становить систему заходів та технологій для захисту інформації від незаконного доступу, розглядаються такі аспекти, як конфіденційність, цілісність та доступність даних.

Інтенсивна реформа децентралізації в Україні, розпочата у 2014 році, є значним процесом реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Її метою є зміцнення ролі місцевих громад у вирішенні місцевих питань, а також підвищення ефективності та прозорості місцевої влади. Важливим аспектом цієї реформи є добровільне об'єднання територіальних громад, що дозволяє створювати більші та фінансово спроможні громади, здатні самостійно вирішувати локальні питання. Фінансова децентралізація, як невід'ємна частина реформи, передбачає перерозподіл податкових доходів та збільшення місцевих бюджетів, що надає громадам більшу фінансову самостійність. Адміністративно-територіальна реформа спрямована на оптимізацію адміністративно-територіального устрою шляхом зменшення кількості районів та формування ефективних адміністративних одиниць.

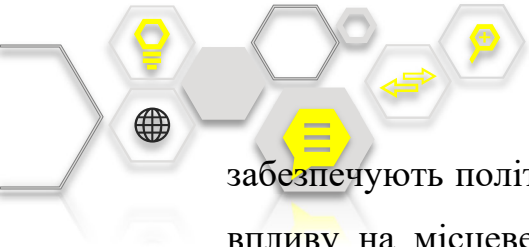
Підвищення прозорості та відповідальності місцевої влади у процесі децентралізації забезпечує більшу прозорість управлінських процесів та залучення громадян до прийняття рішень на місцевому рівні. Важливими досягненнями децентралізації стали розвиток місцевих послуг, зокрема поліпшення якості та доступності муніципальних послуг для громадян.

Реформа децентралізації вважається однією з ключових у сучасній історії України, оскільки вона спрямована на зміцнення демократії та ефективності місцевого самоврядування.

Децентралізація, хоч і відрізняється від глобалізації, не заперечує її, а скоріше доповнює у іншій методологічній площині [7]. Цей процес полягає у передачі владних повноважень, ресурсів та відповідальності від центрального уряду до місцевих органів самоврядування. Такий підхід дозволяє враховувати локальні особливості та потреби громад, що в умовах глобалізації забезпечує більш адаптивне та гнучке управління. Децентралізація сприяє розвитку місцевих економік, що в свою чергу підсилює їх конкурентоспроможність на глобальному ринку. Вона також забезпечує більш ефективне використання ресурсів, підвищуючи прозорість і підзвітність місцевої влади. Таким чином, децентралізація доповнює глобалізацію, забезпечуючи стійкий розвиток та інтеграцію локальних ініціатив у глобальні процеси, що сприяє більш гармонійному та збалансованому розвитку.

У контексті зміцнення національної безпеки держави, особливо в економічному та соціальному аспектах, децентралізація відіграє важливу роль. Передача більшої фінансової самостійності місцевим громадам сприяє розвитку місцевих економік, дозволяючи громадам краще реагувати на локальні потреби та сприяти регіональному розвитку, що підвищує загальну економічну стабільність країни.

Крім того, децентралізація забезпечує більш ефективне та цілеспрямоване надання соціальних послуг з урахуванням специфіки регіонів, стає джерелом соціальної когезії знижуючи розрив між різними частинами країни та зміцнюючи соціальну безпеку. Міцні та незалежні місцеві органи влади також

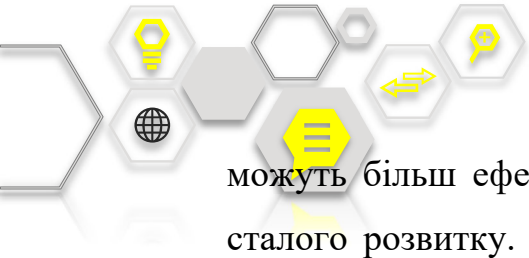
забезпечують політичну стабільність, оскільки громадяни відчувають більше впливу на місцеве самоврядування, що зміцнює демократію та довіру до державних інституцій.

Адаптація до глобалізації унаслідок децентралізації, оскільки вона дозволяє країні бути більш гнучкою та адаптивною до глобальних змін. Місцеві органи здатні швидше реагувати на зовнішні виклики та можливості, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності на міжнародному рівні. Сильні місцеві громади з високим рівнем самостійності та власними ресурсами також можуть бути більш привабливими для інвесторів, що стимулює залучення інвестицій та міжнародне економічне співробітництво.

Децентралізація демонструє значний вплив на досягнення сталого розвитку, вносячи важливі внески в економічні, соціальні та екологічні аспекти розвитку. Місцеві органи влади, краще розуміючи місцеві потреби та особливості, можуть ефективніше управляти природними, фінансовими та людськими ресурсами, забезпечуючи їх стале використання. Місцевий економічний розвиток під впливом децентралізації стає більш динамічним, відбувається залучення інвестицій, стимулювання підприємництва та розвиток місцевих ринків, створення робочих місць та підвищення доходів громадян, що є важливим чинником економічного зростання.

Також підвищуються завдяки децентралізації соціальна справедливість та інклюзія, оскільки вона сприяє більш активній участі громадян у прийнятті рішень. Забезпечуючи інклюзивний підхід до управління, децентралізація допомагає враховувати потреби різних соціальних груп, включаючи маргіналізовані та вразливі верстви населення. Підвищення якості життя є одним із ключових результатів децентралізації. Управління освітою, охороною здоров'я та іншими соціальними послугами на місцевому рівні забезпечує більшу відповідність послуг потребам населення, що покращує загальну якість життя.

У рамках сталісного підходу слід зауважити, що екологічна стійкість є ще одним важливим аспектом децентралізації, оскільки місцеві органи влади

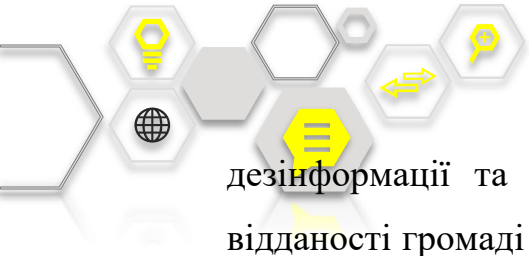
можуть більш ефективно впроваджувати екологічні ініціативи та програми сталого розвитку. Безпосередній вплив на місцеве навколишнє середовище дозволяє швидше і точніше реагувати на екологічні виклики. Крім того, децентралізація сприяє адаптації та міцності спільнот до кліматичних змін та інших глобальних викликів, приймаючи рішення з урахуванням місцевих умов та потреб.

У підсумку, ефективно та відповідально реалізована децентралізація може стати потужним інструментом у досягненні сталого розвитку. Вона забезпечує баланс між економічним зростанням, соціальною справедливістю та екологічною стійкістю, створюючи умови для гармонійного розвитку суспільства.

Децентралізація має важливі наслідки для інтелектуальної безпеки нації, зокрема у сферах освіти, інновацій, культурної спадщини та інформаційного простору. Вона сприяє підвищенню якості освіти, дозволяючи місцевим урядам ефективніше управляти освітніми ресурсами, адаптувати освітні програми до місцевих потреб і культурних особливостей. Крім того, децентралізація підтримує місцеві інновації та дослідження, оскільки місцеві органи влади можуть активно інвестувати в наукові дослідження та інновації, зосереджуючись на специфічних регіональних викликах і можливостях. Закономірним наслідком є посилення інтелектуального потенціалу нації і розвиток нових технологій та знань.

Варто відзначити й збереження та розвиток культурної спадщини у рамках децентралізації, оскільки місцеві громади отримують більше можливостей для збереження та просування своєї унікальної культурної спадщини, підтримання культурного різноманіття та забезпечення передачі цінних знань та традицій майбутнім поколінням.

У контексті інформаційних загроз слід визнати, що децентралізація сприяє підвищенню медіаграмотності та інформаційної безпеки, оскільки місцеві уряди можуть активно займатися підвищенням рівня медіаграмотності та інформаційної безпеки громадян, що є важливим у контексті протидії

дезінформації та фейковим новинам. Розвиток місцевої ідентичності та відданості громаді також є важливим наслідком децентралізації. Вона сприяє формуванню міцної місцевої ідентичності, що важливо для культурного та інтелектуального розвитку, а відчуття зв'язку з місцевою спільнотою підвищує відданість та відповідальність за її добробут.

Забезпечення демократичної участі у прийнятті рішень є ще одним значущим аспектом децентралізації, оскільки вона сприяє активній участі громадян у прийнятті рішень, зокрема у сферах, що стосуються освіти, культури та інформаційного простору. Таким чином, децентралізація сприяє створенню більш стійкої, інноваційної та інформованої суспільної основи, що є життєво необхідним для інтелектуальної безпеки нації.

Разом з тим, у концептуальних і стратегічних документах, нормативно-правових актах, що стосуються децентралізації, практично відсутні ознаки, що вказували б на наявність такої мети, як зміцнення інтелектуальної безпеки.

На перший погляд, в контексті децентралізації повноваження щодо забезпечення інтелектуальної безпеки розподіляються наступним чином.

Наразі, українська модель розподілу повноважень між державною владою та місцевим самоврядуванням у сфері інтелектуальної безпеки визначається низкою правових актів, які стосуються децентралізації. Ця модель передбачає спільну відповідальність та розподіл повноважень між центральною та місцевою владою в таких ключових аспектах інтелектуальної безпеки, як освіта, культура, інформаційна політика та захист інтелектуальної власності.

Згідно з законодавством України, управління освітньою сферою здійснюється як на національному, так і на місцевому рівні. Центральні органи владних повноважень відповідальні за розробку та реалізацію загальнодержавних освітніх стандартів, політик, ліцензування закладів освіти і акредитацію програм. Водночас, місцеве самоврядування відіграє ключову роль у фінансуванні та управлінні місцевими освітніми закладами, розробці та впровадженні місцевих освітніх ініціатив.

Забезпечення високої якості освіти на конкретній території є відповідальністю місцевих органів самоврядування, яку вони виконують шляхом ефективного впровадження своїх повноважень у цій сфері. Аналіз діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх структурних підрозділів у сфері освіти здійснюється відповідно до вимог законодавства. Зазначений аналіз охоплює перевірку дотримання вимог законодавства у сфері освіти та забезпечення високої якості освіти на відповідній території. Процедура відповідає вимогам першої статті 55 Закону України «Про повну загальну середню освіту», підпункту 9 пункту 4 Положення про Державну службу якості освіти України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 року № 168, наказу Міністерства освіти і науки України від 07 грудня 2021 року № 1313 «Про затвердження Порядку здійснення аналізу діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, їх структурних підрозділів з питань освіти» [8].

Стаття 66 Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 5 вересня 2017 року визначає відповідні повноваження (див. табл.2) органів місцевого самоврядування (ОМС) на трьох рівнях адміністративно-територіального устрою держави [9, С. 1-3]:

- I-рівень: обласні ради, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Київська та Севастопольська міські ради;
- II-рівень: районні, міські ради та ради об'єднаних територіальних громад;
- III-рівень: сільські, селищні ради.

Закон надає органам місцевого самоврядування на трьох рівнях адміністративно-територіального устрою держави право створювати заклади освіти. Як засновники закладу освіти, вони мають широкий спектр повноважень щодо управління цими закладами:

- затверджують установчі документи закладу освіти, їхні зміни та нову редакцію;

– укладають та розривають трудові договори (контракти) з керівником закладу освіти;

– затверджують бюджет та приймають фінансові звіти закладу освіти;

– здійснюють контроль за фінансово-господарською діяльністю закладу освіти;

– контролюють дотримання установчих документів закладу освіти;

– забезпечують створення в закладі освіти інклюзивного середовища, універсального дизайну та розумного пристосування;

– контролюють дотримання принципу рівності та уникнення привілеїв чи дискримінації.

У сфері освіти об'єднані територіальні громади відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти – виконують закони, державні програми, накази тощо. Відповідають за забезпечення якості освіти шляхом фінансування діяльності закладів освіти з державного та місцевих бюджетів, утримання та розвитку матеріально-технічної бази, ініціювання позачергового інституційного аудиту, організації та фінансування методичного забезпечення освіти, створення інклюзивно-ресурсних центрів [9, с. 7].

ОТГ несуть відповідальність за доступність дошкільної, початкової, базової середньої та позашкільної освіти шляхом організації обліку дітей дошкільного та шкільного віку, планування мережі відповідних закладів освіти та їх відкриття, закриття чи реорганізації, створення освітніх округів та опорних шкіл, закріплення закладами початкової та базової середньої освіти території обслуговування, організації та фінансування підвезення учнів, педпрацівників до закладів освіти. А також здійснюють функції засновника щодо підпорядкованих закладів освіти, а саме: затверджують установчі документи закладу освіти, їх нову редакцію та зміни до них; затверджують кошторис та приймають фінансовий звіт закладу освіти; оприлюднюють результати інституційного аудиту закладу освіти тощо [9, с. 8].

Реформа децентралізації в галузі освіти передбачає створення ефективної мережі шкіл. У січні 2016 року Уряд прийняв рішення щодо оптимізації

шкільної мережі, в рамках якого планується створення опорних шкіл у процесі реалізації проекту з децентралізації освіти. Тепер об'єднаним громадам доручено самостійно визначати структуру загальноосвітніх шкіл. Опорні школи будуть оснащені сучасним матеріально-технічним забезпеченням у кабінетах фізики, хімії, математики, біології, географії та з мультимедійними пристроями у комп'ютерних кабінетах. Такі опорні школи забезпечать умови для рівного доступу до якісної освіти та забезпечать ефективне використання наявних ресурсів [10, с. 6].

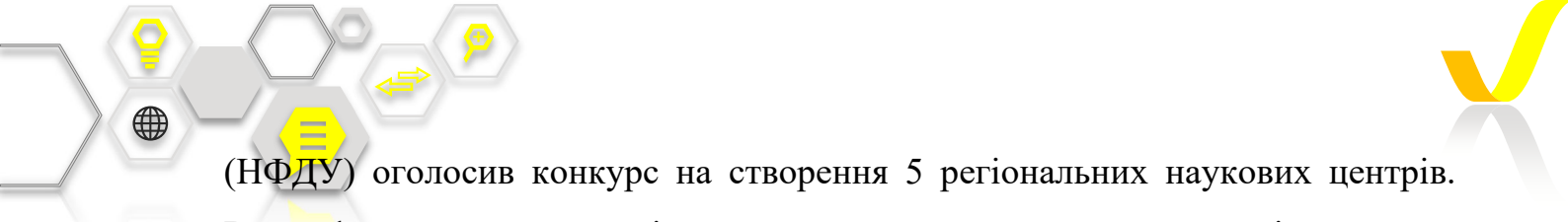
Створення опорних шкіл дає можливість забезпечити кращий доступ до якісної освіти для дітей, які проживають у сільській місцевості. Вони мають кращу матеріально-технічну базу та кадровий потенціал. Співпраця опорних шкіл з малими школами дає можливість ділитися ресурсами та досвідом.

Децентралізація дала можливість більше уваги приділяти розвитку громадянської освіти. У школах проводяться уроки з основ демократії, волонтерства, медіаграмотності. Громади залучаються до розробки та реалізації програм з громадянської освіти. Збільшується кількість шкіл, які готові до навчання дітей з особливими потребами.

З 2023 року українські університети мають більше автономії. Університети мають можливість самостійно визначати перелік предметів для складання ЗНО, а також вагу цих предметів. Це дає можливість університетам краще відбирати абітурієнтів, які відповідають їхнім потребам. Важливо зазначити, що децентралізація освіти в Україні є порівняно новим процесом, який потребує подальшого розвитку та вдосконалення. Однак, децентралізація освіти має значний потенціал для покращення якості освіти в Україні.

Децентралізація освіти – це важливий крок на шляху до реформування освітньої системи України. Очікується, що буде вища якість освітніх послуг, вони стануть доступнішими для кожного, зменшиться розрив між якістю освіти в містах і селах тощо.

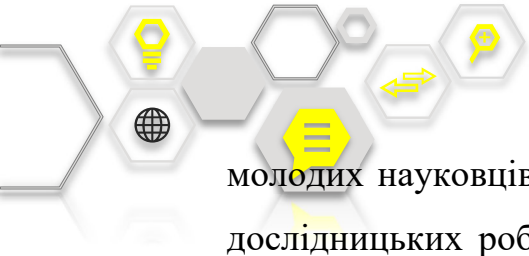
Одним із прикладів децентралізації в сфері науки є створення регіональних наукових центрів. Національний фонд досліджень України

(НФДУ) оголосив конкурс на створення 5 регіональних наукових центрів. Вони фокусуються на пріоритетних напрямках наукових досліджень для відповідних регіонів. Прикладом такого центру є Західний науковий центр НАН України, який об'єднує 40 наукових установ та 5000 науковців. Центр проводить дослідження в галузі фізико-математичних, технічних, хімічних, біологічних, медичних та суспільних наук. Також є Донецький (м. Покровськ), Південний (м. Одеса), Північно-східний (м. Харків), Придніпровський (м. Дніпро), а також Центр оцінювання діяльності наукових установ та наукового забезпечення розвитку регіонів (м. Київ) [11].

В Україні створюються інноваційні екосистеми, які об'єднують науковців, бізнес, владу та громадськість. Вони сприяють комерціалізації наукових досліджень та впровадженню інновацій. Прикладом такої екосистеми є «Sikorsky Challenge Україна» – це відкрита інноваційна екосистема, яка об'єднує інституції України, зацікавлені у розвитку української інноваційної економіки, такі як університети, наукові установи, органи державної влади та місцевого самоврядування, бізнес-компанії, фонди і громадські організації. Університети з їхніми науковими школами і експертними середовищами, що мають постійний потік студентів, аспірантів, науковців і інженерів-винахідників, виступають центрами інновацій у різних галузях економіки. До 24 лютого 2022 р. галузі інноваційного розвитку країни, такі як оборона і безпека, промисловий хайтек і космос, біологічна інженерія, інформаційні технології і кібербезпека, енергетика і екологія, аграрна інженерія, мали однакову вагу в стратегії розвитку країни. Проте зміни у пріоритетах призвели до того, що тепер головною галуззю інноваційного розвитку стала оборона і безпека, від якої відгалужуються інші високотехнологічні напрями [12].

В Україні діють різні програми підтримки молодих науковців, такі як гранти Президента України для молодих науковців, стипендії НАН України та конкурси наукових проектів. Прикладом успішної програми підтримки молодих науковців є Національна академія наук України, яка надає гранти для

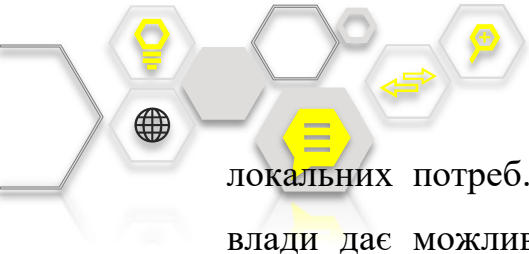
молодих науковців. Кожні два роки відбувається конкурс проектів науково-дослідницьких робіт молодих учених НАН України, який призначений для отримання 100 грантів від НАН України. Максимальна сума кожного гранту не більше 54 тисячі гривень, а отримати грант може громадянин України віком до 35 років [13].

Україна активно співпрацює з міжнародними науковими організаціями, такими як Європейська Комісія, НАТО та CERN. Така співпраця дає українським науковцям доступ до передового досвіду та нових технологій. Прикладом успішної співпраці з міжнародними науковими організаціями є участь України в програмі ЄС Horizon 2020, в рамках якої українські науковці отримали 12 млн євро (станом на 2017 рік) на проведення досліджень 69 наукових проектів [14].

У сфері культури місцеве самоврядування відповідає за збереження та розвиток місцевої культурної спадщини, підтримку місцевих культурних ініціатив та закладів. Центральна влада підтримує національні культурні проекти та стандартизацію культурних практик. Крім того, позначається позитивний вплив глобалізації – фінансова спроможність місцевого самоврядування підтримується за рахунок міжнародної технічної допомоги.

Висновки. Процеси децентралізації в Україні формують вагоме соціально-економічне підґрунтя для досягнення інтелектуальної безпеки нації, забезпечуючи гнучкість і адаптивність місцевих органів влади до специфічних регіональних викликів та можливостей. Однак, разом із позитивними аспектами децентралізація несе і певні ризики, пов'язані з фрагментацією зусиль і недостатньою координацією між центральною та місцевою владою, що може послабити ефективність заходів із забезпечення інтелектуальної безпеки.

Важливим висновком є те, що децентралізація, будучи інтегрованою в контекст глобалізаційних процесів, сприяє не лише зміцненню місцевих громад, а й підтримці інноваційного розвитку через підвищену увагу до

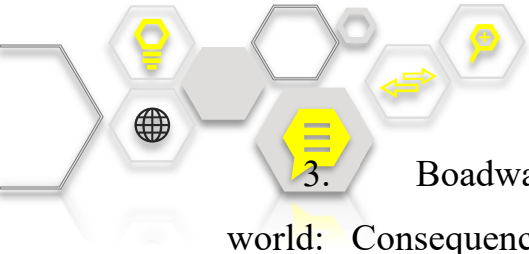
локальних потреб. Розвиток інституційної спроможності місцевих органів влади дає можливість підвищити якість освітніх, наукових і культурних ініціатив, сприяючи збереженню культурної спадщини, підвищенню медіаграмотності та зміцненню інформаційної безпеки.

Попри це, зазначено, що чинна модель децентралізації потребує подальшого вдосконалення в частині формування системних механізмів забезпечення інтелектуальної безпеки на місцевому рівні, де часто не вистачає стратегічного планування та ресурсів. Крім того, взаємодія центральних та місцевих органів влади у сфері освіти та інноваційної політики вимагає поліпшення для досягнення більшої узгодженості дій та спільних зусиль.

Отже, децентралізація відкриває нові можливості для розвитку інтелектуальної безпеки нації, але її повний потенціал буде реалізований лише за умови розробки ефективних механізмів координації та інтеграції ресурсів на всіх рівнях управління.

Список використаних джерел

1. Каніщев, Г. Ю. (2023, November). Механізм держави в інформаційному суспільстві. In The 11th International scientific and practical conference “Integration of science as a mechanism of effective development” (November 28-December 01, 2023) Helsinki, Finland. International Science Group. 2023. 475 p. (p. 108). https://www.researchgate.net/publication/377906457_Mehanizm_derzavi_u_konteksti_prav_ludini_v_umovah_informacijnogo_suspilstva
2. Соколова, О. М., & Ковальчук, А. В. (2016). Теоретичні засади фінансової децентралізації в умовах реформування системи державного управління. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління, (4), 117-124. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vnaddy_2016_4_18.pdf

3. Boadway, R., & Dougherty, S. (2018). Decentralisation in a globalised world: Consequences and opportunities. *OECD Working Papers on Fiscal Federalism*, (21), 1-11. <https://doi.org/10.1787/ceaaa9b0-en>
4. Застрожнікова, І. В. (2019). Принципи децентралізації в управлінні освітою. *Науковий вісник: Державне управління*, (2), 59-65. <https://doi.org/10.32689/2618-0065-2019-2/1-59-65>
5. Ситник, К. П. та ін. (2020). Принципи децентралізації державного управління у сфері культури. *Інвестиції: практика та досвід*, (2), 89-94. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.2.89>
6. Сербіна, А., Козіна, В., & Бризіцький, М. (2019). Зміст, принципи та мета реформи з децентралізації: Посібник. Київ. <https://decentralization.ua/uploads/library/file/436/25.08.2019.pdf>
7. Узун, Ю. В. (2014). Реформування регіональної політики України в контексті європейського досвіду децентралізації. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*, (64), 451-458. http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/dip_2014_64_66.pdf
8. Державна служба якості освіти України. (н.д.). Аналіз діяльності місцевих органів управління освітою. <https://sqe.gov.ua/diyalnist/analiz-diyalnosti-miscevikh-organiv-u/> (дата звернення: 20.02.2024).
9. Портал «Децентралізація». (н.д.). Огляд законодавства у сфері освіти щодо повноважень та обов'язків органів місцевого самоврядування. <https://decentralization.ua/uploads/library/file/182/освіта.pdf> (дата звернення: 20.02.2024).
10. Олександрійський МК профспілки працівників освіти і науки України. (н.д.). Освіта у громадах: окремі аспекти децентралізації влади в Україні. <http://oleksandria-mkrpon.kr.sch.in.ua/Files/downloads/osvta-u-gromadah-1.pdf> (дата звернення: 21.02.2024).

11. НАН України. (н.д.). Про Академію. <https://www.nas.gov.ua/UA/About/Pages/default.aspx> (дата звернення: 21.02.2024).

12. Відкрита Інноваційна екосистема «Sikorsky Challenge Україна». (н.д.). <https://www.sikorskychallenge.com/> (дата звернення: 21.02.2024).

13. Поліський національний університет. (н.д.). Грантові програми для молодих вчених, докторантів, аспірантів. <https://polissiauniver.edu.ua/грантові-програми-для-молодих-вчених/> (дата звернення: 21.02.2024).

14. Горизонт 2020. (н.д.). Wikipedia. https://uk.wikipedia.org/wiki/Горизонт_2020 (дата звернення: 21.02.2024).

15. Гринчишина, В. (2024). Інформаційні технології в контексті міжнародних відносин: кібербезпека як один із викликів сучасної цифрової епохи. <https://ekmair.ukma.edu.ua/bitstreams/4705dd15-6aa1-4493-b206-2c2e94b7553d/download>